

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์¹

กฤษฎา สุดภัย²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กฎหมายที่เกี่ยวกับการบริจาคบนสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทยยังไม่มีบัญญัติไว้ มีเพียงพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ซึ่งได้มีการตราไว้ตั้งแต่สมัยที่ยังไม่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศดังเช่นในปัจจุบัน ทั้งนี้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ถือว่าเป็นกฎหมายที่สามารถบังคับใช้ในการควบคุมการเรียไรหรือการรับบริจาคในปัจจุบันได้ อย่างไรก็ดี เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ใช้มาเป็นระยะเวลานาน จึงช่องว่างอีกมากที่ไม่สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน เช่น ความล้าหลังของกฎหมายที่มีการบัญญัติและบังคับใช้มาเป็นระยะเวลานาน อาจจะไม่ครอบคลุมการขอรับบริจาคในทุกรูปแบบที่พบเห็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากการบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย และมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากในปัจจุบัน เพื่อให้มีกฎหมายที่วางหลักในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์ เข้ามามีบทบาทในการเป็นสื่อกลางเผยแพร่ข้อมูลที่กว้างขวางและขยายออกไปอย่างรวดเร็ว ไม่จำกัดเวลา สถานที่ ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการป้องกันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในทางมิชอบ แสวงหาประโยชน์จากผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

จากการศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของไทย พบว่าในปัจจุบันแม้มีพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงโทษที่ต้องได้รับก็ตามก็ยังพบว่าในการบังคับใช้กฎหมายนั้นยังคงมีปัญหาเกิดขึ้น หลายประการด้วยกัน ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาตุร ศิริฤทธิ์วัฒนา และคณะกรรมการสอบคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกลี สิริพิฑูร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชบริหารการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสงขลา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปิดรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ว่าการกระทำความผิดสามารถทำได้หรือไม่ หรือหากจะทำการโพสต์ข้อความเพื่อรับบริจาคต้องขออนุญาตจากหน่วยงานใดหรือไม่ทำให้การเผยแพร่ข้อมูล เพื่อเปิดรับบริจาคไม่ได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานของรัฐ

1.1 ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติของผู้รับบริจาคและผู้บริจาค การรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทุกคนที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ สามารถโพสต์ขอรับบริจาค หรือสามารถโพสต์ แชร์เรื่องราวต่างๆ ได้อย่างอิสระ แม้แต่บุคคลผู้หย่อนความสามารถก็เปิดรับบริจาคได้และการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 การกำหนดคุณสมบัติของผู้บริจาค ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่สามารถบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไว้ในมาตรา 11 จึงเป็นปัญหาประการหนึ่งที่ยากต่อการป้องกันการกระทำความผิด

1.2 ปัญหาการกำหนดวัตถุประสงค์ของการบริจาค การขอรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ จึงทำให้เห็นการรับบริจาคที่เข้าข้อห้ามตาม มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ในสื่อสังคมออนไลน์มีมากมาย เมื่อไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ทำให้การเปิดรับบริจาคที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไปทั้งการช่วยเหลือผู้พิการ เด็กด้อย ผู้เร่ร่อน หรือช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ ยากต่อการควบคุมตรวจสอบ

2. ปัญหาอำนาจการควบคุมตรวจสอบการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ปัญหาอำนาจการควบคุมตรวจสอบการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์หากเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 มีคณะกรรมการควบคุมการเรียไรทำหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการเรียไรให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่อำนาจในการควบคุมตรวจสอบการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีหน่วยงาน เจ้าหน้าที่เข้ามาทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบโดยตรง มีเพียงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบตามมาตรา 14 ลักษณะกระทำความผิด โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน แต่ก็ไม่สามารถดำเนินทางกฎหมายได้ในกรณีที่ทำความผิดลักษณะอื่นเช่น การนำเงินไปบริจาคไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เป็นต้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการควบคุมตรวจสอบการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายเปรียบเทียบ

พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 มีการกำหนดมาตรการในการเรียไรไว้ อาทิ เช่นมีการกำหนดข้อห้ามในการจัดการเรียไร การกำหนดการเรียไรที่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ หรือได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไร มีมาตรการในการกำหนดจำนวนเงินขั้นสูงที่สามารถเรียไรได้ สถานที่และเวลาทำการเรียไร การเก็บรักษาเงินที่เรียไรได้และมีการกำหนดการใช้จ่ายเงินที่ได้รับให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการเรียไร แต่การรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่สามารถควบคุมตรวจสอบได้เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดมาตรการต่างๆไว้ ทำให้มีประเด็นปัญหา ดังนี้

3.1 ปัญหาการขออนุญาตการขอรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์การรับบริจาคแต่ละครั้งในสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีการขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำให้การโพสต์รับบริจาคทั้งแบบตั้งใจขอรับบริจาคโดยตรง หรือไม่ตั้งใจขอรับบริจาคแต่มีผู้โอนเงินบริจาคให้ เกิดปัญหาในการตรวจสอบ เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะใดที่ถือว่าเป็นการรับบริจาค และการรับบริจาคในลักษณะใดที่ต้องขออนุญาตจึงส่งผลให้ยากต่อการควบคุมตรวจสอบ

3.2 ปัญหาการกำหนดรายละเอียดที่ต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์การรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ยังไม่มีกำหนดสิ่งที่ต้องแจ้งเพื่อขอทำการรับบริจาค รายละเอียดที่ต้องแจ้ง อาทิเช่น วัตถุประสงค์ในการเปิดรับบริจาค กำหนดระยะเวลาในการเปิดรับบริจาค วิธีการในการรับบริจาค หรือช่องทางในการรับบริจาคเช่น บัญชีธนาคารที่ใช้ในการโอนเงิน ผู้ดูแลเงินที่ได้รับจากการบริจาค การทำบัญชีการรับบริจาค เป็นต้น

3.3 ปัญหาการกำหนดอัตราการรับบริจาคขั้นสูง การรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีการกำหนดอัตราขั้นสูงในการรับบริจาคเอาไว้ในกฎหมายทำให้ไม่สามารถควบคุมจำนวนที่ได้รับบริจาค

3.4 ปัญหาการกำหนดยอดเงินบริจาคขั้นสูงของผู้บริจาค ปัญหาการกำหนดยอดขั้นสูงในการบริจาคของผู้บริจาค การบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถทำได้ง่ายโดยการโอนเงิน หากการรับบริจาคเป็นการเปิดรับบริจาคโดยการหลอกลวง ทำให้ผู้บริจาคหลงเชื่อโอนเงินไปเป็นจำนวนมาก หรือเกินฐานานุรูป เกิดความเสียหายแก่ผู้บริจาค

4. ปัญหาการกำหนดมาตรการบังคับโทษการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นการกำหนดว่าการบริจาคอย่างไรที่สามารถทำได้ หรือการบริจาคอย่างไรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกำหนดความรับผิดในทางอาญา ของผู้รับบริจาคโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการกำหนดบทบังคับโทษในทางแพ่งของผู้รับบริจาคโดยไม่ชอบด้วย ดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับโทษทางแพ่งผู้กระทำความผิดในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ไม่มีการกำหนดบทลงโทษในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิดเอาไว้ ซึ่งผู้เสียหายจากการบริจาคไม่สามารถเรียกเงินคืนได้

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาผู้กระทำความผิดในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487 กำหนดโทษทางอาญาในอัตราโทษที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน บทลงโทษในกรณีมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว ข้างต้นนั้นเป็นบทลงโทษสถานเบาโทษทางอาญาที่สามารถลงแก่ผู้กระทำความผิดพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487 มีอัตราสูงที่สุดคือจำคุกไม่เกิน 1 ปี ซึ่งเป็นอัตราโทษที่เบาหากหากเปรียบเทียบกับเงินที่ได้รับไปในจำนวนที่สูง

จากการศึกษาค้นคว้าหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของไทย ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะคือ

1. เห็นควรบัญญัติหลักเกณฑ์ในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพิ่มเติมในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ดังนี้

1.1 กำหนดคุณสมบัติของผู้บริจาคและผู้รับบริจาคไว้ ในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการเปิดรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไว้ในกฎหมาย โดยบัญญัติเพิ่มเติมใน มาตรา 5 เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2. เห็นควรบัญญัติกฎหมายกำหนดหน่วยงานที่มีอำนาจควบคุมตรวจสอบการรับบริจาคสื่อสังคมออนไลน์โดยตรงกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการตรวจสอบการบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้มีอำนาจในการตรวจสอบและเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับบริจาคโดยตรง

3. เห็นควรบัญญัติมาตรการในการควบคุมตรวจสอบการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มเติมในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ดังนี้

3.1 บัญญัติกฎหมายให้มีการขออนุญาตเปิดรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในทุกกรณี โดยบัญญัติเพิ่มเติมใน มาตรา 8 พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 เพื่อให้มีการตรวจสอบและทราบข้อมูลในการรับบริจาค

3.2 บัญญัติกฎหมายกำหนดรายละเอียดที่ต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์

เพิ่มเติมในมาตรา 8 วรรคสอง ว่า “...รายละเอียดที่ต้องแจ้งในการขออนุญาตทำการบริจาค ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการเปิดรับบริจาค กำหนดระยะเวลาในการเปิดรับบริจาค วิธีการในการรับบริจาค ช่องทางในการรับบริจาค”

3.3 บัญญัติกฎหมายกำหนดอัตราการรับบริจาคขั้นสูงในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มเติมในมาตรา 9 (1) “จำนวนเงินหรือทรัพย์สินอย่างสูงที่เรียกรับได้หรือรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้”

4. เห็นควรบัญญัติกฎหมายมาตรการในการบังคับโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาของผู้กระทำความผิดในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์การบังคับโทษในทางแพ่งในส่วนการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์บัญญัติให้สามารถเรียกเงินคืนได้การบังคับโทษในทางอาญาเห็นควรบัญญัติให้เพิ่มฐานความผิดในการรับบริจาคผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียกรับ พ.ศ. 2487

เอกสารอ้างอิง

กัณฑ์พล บรรทัดทอง . พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขต

กรุงเทพมหานคร.หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัย

กรุงเทพ, 2527.

ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขต :

กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

สุทธิญา ไฉนภิกขุ. ข้อแตกต่างระหว่างการให้กับการบริจาค. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.